

Od vulkanov do skodelice kave

- Danes je Nikaragva priljubljena popotniška in turistična destinacija
- Najlepši biseri, vulkani, se skrivajo v notranjosti dežele
- Domačo kavo domačini povzdigujejo v nebo

Tekst in fotografije: **Iztok Bončina**





Za večino držav, ki sem jih obiskal, bi se težko spomnil, kdaj sem prvič slišal zanje. Natančno pa vem, kdaj sem se začel zanimati za Nikaragvo, majhno, v ozkem pasu Srednje Amerike izgubljeno državo. Leta 1980 je takrat izredno priljubljena punk rock skupina The Clash izdala trojni album z naslovom *Sandinista!* Zanimalo me je, kaj pomeni beseda »sandinist«, in v tistih časih mi ni preostalo nič drugega, kot da se odpravim v knjižnico. Tam sem izvedel, da so sandinisti člani osvobodilne fronte Nikaragve, socialistične politične stranke, ki je leta 1979 strmoglavila diktatorja Anastasia Somoza, ustanovila revolucionarno vlado in prevzela oblast v državi.

Pozneje so sicer sandinisti za nekaj let prišli v opozicijo, a leta 2006 je bil za predsednika ponovno izbran Daniel Ortega, slavni dolgoletni vodja stranke FSLN (Frente Sandinista de Liberación Nacional). Ortega je bil pozneje še nekajkrat izvoljen (nazadnje leta 2021) in je predsednik Nikaragve še danes. Ker so socialistično usmerjeni sandinisti šli močno v nos Združenim državam Amerike, so v 80. letih 20. stoletja začele proti njim pošiljati dobro oborožene in izurjene skupine t. i. kontrašev (Contras). Ti protirevolucionarni plačanci so na ozemlje Nikaragve največkrat vpadali iz Hondurasa, vendar večinoma neuspešno.

Nikaragva pa se je zato precej militarizirala, nabavljala orožje in se šla pravo podtalno vojno proti ZDA. Spopadi so prenehali šele po letu 1990, ko je postala predsednica države članica opozicije Violeta Barrios de Chamorro.

Ognjeni svet Nikaragve

Danes je Nikaragva priljubljena popotniška in turistična destinacija, čeprav se še vedno uvršča med revnejše države tega sveta. Ima precej zakladov kulturne dediščine, predvsem slikovito staro arhitekturo, ki jo lahko občudujemo v nekdanjih kolonialnih mestih,



Obdobje sandinističnih gverilcev se je sicer končalo, spomin nanjpa se nadaljuje s postavljanjem številnih kipov, s slikami na pročeljih stavb ter z množico spominskih obeležij, ki častijo to burno revolucionarno obdobje.

kot sta Granada in León. Prestolnica države Managua ni bogve kako zanimiva in obiskovalci se tu običajno zadržijo le kak dan. Bolj kot podnevi mi je bila privlačna v večernih urah, ko so v mestu zaživel majhni bari, kjer neutrudno igrajo slavni *mariači*. Kdor praznuje rojstni dan, uspešno opravljen izpit na fakulteti ali pa želi le omrežiti svojo spremljevalko, bo pri godbenikih naročil (in seveda plačal) nekaj pesmi, ti pa bodo potem na ves glas trobentali in prepevali okrog njegove mize.



Plantaze kave želijo biti samooskrbne in svojim delavcem priskrbijo vse, kar potrebujejo. Tako za otroke delavcev na mnogih plantažah vsaj na nižji stopnji organizirajo tudi pouk.

Delo otrok je v državi sicer prepovedano, a sistem, poln lukenj, dopušča prepovedi elegantno obiti.



Katedrala Marije Vnebovzete (špansko *Catedral de Nuestra Señora de la Asunción*) je čudovita neoklasicistična katoliška cerkev v starem središču kolonialnega mesteca Granada.

Nikaragva ima tudi čudovito naravo, in čeprav bi kdo pomislil na množico lepih plaž, bodisi na njeni atlantski obali ali na nabrežju Tihega oceana, se najlepši biseri skrivajo v notranjosti dežele. To so vulkani, med katerimi so znani predvsem trije. Stratovulkan Mombačo je morda najslavnejši in sodi med najbolj obiskane. Oddaljen je le nekaj kilometrov od Granade, od koder obiskovalce vozijo proti vrhu pogorja po razriti in strmi cesti kar s tovornjaki. Ima štiri kraterje, prekrite z zelenjem, ki jih lahko obhodimo. Skoraj vedno so zaviti v mistične meglice oblačnega pragozda, saj leži vulkan na višini, večji od 1300 metrov.

Vulkan Masaya leži le 20 kilometrov južno do Managve in z njegovega pobočja lahko že vidiš oddaljeno prestolnico. Je še aktiven vulkan, iz katerega se neprestano kadijo smrdeči žvepleni plini. Dva večja izbruha sta bila leta 1670 in 1772, pozneje pa je ognjenik le tu in tam priredil kako manjšo eksplozivno erupcijo. Ker je blizu glavnega

mesta in po urejeni cesti zlahka dostopen, so ob vsakem izbruhu kamena in pepela do vulkana pridrveli neprevidni radovedneži. Tako tudi 23. aprila 2001, ko je vulkan nenadoma eksplodiral in izstrelil tudi večje kamenje precej daleč od svojega kraterja. Kar nekaj vozil na bližnjem parkirišču pa tudi obiskovalcev je bilo poškodovanih. Meni najljubši pa je vsekakor vulkan Apoyo, ki je v zadnjem izbruhu pred približno 23.000 leti zapustil ogromen krater s premerom sedem kilometrov. Postopoma je krater zalila voda in nastalo je čudovito vulkansko jezero. Krater je zlahka dosegljiv z avtomobilom, primeren je tudi za kopanje in sprostitev. Predvsem se mi je Apoyo prikupil, ko sem na njegovem obrobju odkril majhno biološko raziskovalno postajo, ki organizira tudi občasne potope v jezero. Seveda sem se takoj dogovoril z »dežurnim« potapljačem in brez posebnih ceremonij sva oblekla potapljaško opremo in zakorakala v jezero. Plavala sva le do globine kakih dvajset metrov. Tam sem potipal droben pesek na jezerskem dnu in bil je presenetljivo vroč. Apoyo namreč ni ugasli vulkan, ampak ga štejejo kot »spečega«, kar pomeni, da lahko kadarkoli ponovno izbruhne. Lahko si predstavljate nenaadne občutke, ko se premikaš in lebdiš nad površino, pod katero globoko v zemeljski skorji še brbotajo vroči tokovi razbeljene lave.

Na otoku Ometepe

Vlaga in vročina sta na jezerskem otoku Ometepe že v jutranjih urah skokovito naraščali in napovedovali še en dan prepotenih majic, lenobne utrujenosti in brezciljnega tavanja od ene ohlajene steklenice vode do druge. Torej dan, značilen za poletno Nikaragvo, ki je že zajadrala v deževno obdobje. Tesnobno soparno noč sem bolj kot ne prebedel v brezupnem boju z roji komarjev, ki so si z največjim veseljem privoščili eksotično evropsko kri. Tudi misel, da sem na deloma malaričnem območju, ni bila prav nič spodbudna. Tako sem zgodaj zjutraj na vaškem trgu, ves premočen, neprespan in praskajoč se po vsem telesu, ponujal dokaj klavarno in čemerno podobo.

Glede na moje psihofizično stanje nisem posvečal posebne pozornosti glasnim klicem, ki so se razlegli čez trg. »Hola, mučičo, hey you ...« se mi je približala črnolasa domačinka, krilila z rokami in nekaj kazala na drugi strani ulice. Na, še tečni prodajalci so mi manjkali, sem se že kar smilil sam sebi. Prebivalci Nikaragve so sicer zelo prijazni in vljudni, vendar se tu in tam najde trgovec, ki bi po prodajnih metodah bolj sodil na arabsko tržnico. Gospa pa hvala bogu ni bila te branže. »Quieres taxi, good car, good model, little dinero,« je pokazala rumen avto, parkiran ob trgu, in zdrdrala svojo ponudbo v nekakšni kombinaciji španske angleščine.

Še dobro, da je bila moja angleška španščina približno na istem nivoju in sva se lahko brez zadrege pogovorila. Dogovor je bil, da me pelje po otoku, pokaže nekaj znamenitosti, in ker je bila že njena osnovna cena čisto primerna, sem jo, bolj zaradi navade, znižal za dolar ali dva. Predstavila se je kot Flora, in ko sem zamrmral svoje ime, me je malce postrani pogledala, potem pa poskušala ponoviti: »Esok, Iškot, Ishok ... uh. Kar Carlos ti bom rekla, ok?« Kaj sem hotel drugega, kot da se strinjam s preimenovanjem.

Ženska je za volanom prav uživala in njena dobra volja je bila nalezljiva. Niti najmanj je ni motilo kamenje in velike kotanje sredi razbrazdanih makadamskih cest, ki se jim je kot izkušen voznik v loku izogibala. Mimoidoče je pozdravljala s hupanjem, včasih se je simpatično razjela nad počasi vozečim tovornjakom. Srečevala sva razne konjenike, delavce na riževih poljih, ob cesti so nama mahali mali razcapančki. »Veš,« je ponosno privzdignila čelo, »jaz sem edina ženska taksistka na otoku. Tujcem se zdi to čudno, ker ste verjetno prepričani, da smo vse ženske v tej deželi stalno doma, za štedilnikom. Saj večinoma so res, ampak meni že ni do tega. Naj še mož kdaj skuha!«

Najslavnejša specialiteta

Ker sva že govorila o hrani, sem jo pobaral o verjetno najbolj znani specialiteti Nikaragve, slavnem gallo pinto. Jed, ki bi jo lahko prevedli kot »pobarvan petelin«, uživajo domačini skoraj na vsakem koraku. »Zelo preprosto ga je pripraviti. Spečeš fižol, in ko je suh, dodaš pečen riž. A ne preveč, samo toliko, da postane gallo pinto rdeč oziroma da dobi barvo fižola. Uporabljamo zelo majhen fižolček. Gallo pinto največkrat jemo za zajtrk, dober pa je tudi za večerjo. Če se ga boš prenajedel,« je Flora nadaljevala svojo gastronomsko učno uro, »pa pokusi našo *cuajado* s kruhom. Naredi se iz sesirjenega kravjega mleka in je odlična, boljša kot sir. Tudi sladkovodna riba *guapote* ni slaba – najboljša je s krompirjem in solato.«

Med vožnjo sva se večkrat ustavljala in pokazala mi je nekaj resnično lepih fotografskih motivov. Otok Ometepe leži sredi največjega jezera Nikaragve in je vulkanskega nastanka. Navkljub čudovitim ognjenikom, eksotičnim drevesom, rožam, nasadom riža in banan pa bi vseeno na tekmovanju otoških zanimivosti nadel lovoro venec koticu, skritemu med tropskim drevjem. Bližnji vaščani so zajezili potoček sladke, hladne, kristalno čiste vode, ki izvira nekje v pogorju vulkana Concepción. Nastalo je nekaj metrov dolgo jezerce, ki je na vse strani širilo svežino in hlad. »Pravimo mu Ojo de agua, vodno oko,« je povedala Flora in se ni niti zavedala, kakšno uslugo je naredila moji ubogi, prepoteni in popikani koži, še večjo pa utrujeni popotniški duši.

Z največjim užitkom sem se pognal v osvežujočo vodo, se potopil do peščenega dna in kot otrok škropil na vse strani. Ko sem prišel iz bazena, z blaženim nasmeškom na obrazu, sem se posušil na vročem soncu, Flora pa mi je iz bližnje kantine prinesla ohlajen bananin sok. Resnično eden tistih trenutkov, ko se zavedaš, kako je mogoče uživati v preprostih stvareh. Dan sem seveda zaključil v prijetni restavraciji z veliko porcijo obarvanega petelina na krožniku.

23. julija leta 1959 je nacionalna garda med protestom v mestu León umorila štiri študente in jih ranila več kot šestdeset. Dogodek v Nikaragvi ohranjajo v spominu tudi mnogi napisi in obeležja.





Nikaragva se še vedno uvršča med revnejše države in njeni prebivalci se večinoma preživljajo z ribolovom, nabiranjem kave, kmetovanjem ali trdim delom v pragozdovih.

Zajtrki, ki sem jih jedel v Nikaragvi, se niso kaj dosti razlikovali od podobnih obrokov drugod po svetu. Kruh, kakšna omleta, malce sira, trdo kuhana jajca, marmelada ali med ter tu in tam košček šunke. Vendar pa sta se skoraj vedno pojavljala dva kulinarčna dodatka. V mladinskih hotelih ali zasebnih namestitvah, kjer sem prenočeval, so mi zmeraj postregli tudi z »obarvanim petelinom« in seveda obvezno domačo kavo. Kava je v Nikaragvi skoraj kulturna rastlina in težko boste našli domačina, ki je ne bi povzdigoval v nebo ali vsaj na veliko hvalil.

Ko zadiši po kavi

Ko sem jo prvič okusil, mi ni kaj preveč ugajala. Bila je nekoliko ostrega, skoraj pekočega okusa, kot bi kavnim zrnom primešali čili. Potem pa so se brbončice navadile te ostrine in sčasoma je kava postala nepogrešljiva sopotnica. Vsak dan sem našel kakšen simpatičen barček in si privoščil skodelico ali dve. Zato je razumljivo, da sem se poleg drugih zanimivih krajev odločil obiskati tudi Matagalpo, mesto, ki se v Nikaragvi ponaša z nazivom »prestonica kave«.

Rumen avtobus častitljive starosti je po zaviti, ovinkov polni cesti iz Managve počasi prisopihal v mestece, veliko morda kot naše Celje. Ulice so se izgubljale v širokih grapah sredi visokega hribovja, v vlažnem in toplem zraku se je v vseh smereh širilo bujno zelenje. Da Matagalpa res živi s kavo, je bilo čutiti na vsakem koraku. Na sprehodu po mestu sem opazil številne prodajalne, kjer so kavna zrna prodajali v velikih raševinastih žakljih. Obiskal sem tudi majhen

muzej, posvečen pridelavi kave, kjer so se na častnem mestu na steni bohote lične fotografije domačih lepotic. Bile so prikupne tekmovalke pravkar končanega izbora »kavne kraljice« oziroma *Reine del cafe*, kot se bolje sliši v španščini.

Številne, po mestu postavljene informacijske table so me podučile, da se Matagalpa ne ponaša samo z bogato pridelavo kave, temveč slovi tudi kot rojstni kraj enega najpomembnejših revolucionarjev Nikaragve. Carlos Fonseca Amador (1936–1976) je bil nikaragovski učitelj, knjižničar in upornik, ki je ustanovil Sandinistično narodno osvobodilno fronto (FSLN). Ubili so ga v gorah departmaja Zelaya le tri leta prej, preden je FSLN prevzel oblast. Vedno, ko je v Nikaragvi

Zrna kave počasi zorijo na dolgih olesenelih vejah, in ko so zrela, jih nabiralci poberejo, posušijo, spržijo in kaj kmalu so pripravljena, da zanesejo svoj poživiljajoči vonj in okus v neštete lokale ali domove po svetu.





Prebivalci Nikaragve, tako mladi kot starejši, so veseli ljudje in ne zamudijo nobene priložnosti za zabavo, ples in petje. Skoraj povsod po večjih trgih slišiš igrati kitaro ali trobento.

na oblasti levo usmerjena struja, ostaja Fonseca skupaj z Avgustom Sandinom ena najbolj čaščenih osebnosti revolucionarnega obdobja te dežele, podobno kot sta bila Che Guevara in Fidel Castro na Kubi.

Na plantaži

Moje zanimanje za nikaragovsko kavo pa s sprehodom po mestu in obiskom muzeja nikakor ni bilo potešeno, zato sem se odločil, da obiščem eno izmed številnih kavnihih plantaž v okolici Matagalpe. Prijazen taksist me je s starim, komaj še voznim avtomobilom zapeljal iz mesta proti hribom, ki so jih občasno prekrivale tropske meglice. Zaupal sem mu, kajti zelo prepričljivo je zatrdil, da nedaleč stran pozna idealno *finco del cafe*, ki bo ustrezala moji radovednosti in seveda fotografskim željam. S tem izrazom v špansko govorečih deželah označujejo kmetijo ali posestvo, kjer na širokih pobočjih gojijo kavo. Tako kot mnoge druge industrijske rastline tudi zimzeleno drevo ali grm kávovec (latinsko poimenovan *Coffea*) potrebuje

za uspevanje ustrezno nadmorsko višino, klimo, svetlobo in kakovost tal.

Že kmalu zatem, ko sva zapustila mesto in so zadnje hiše izginile izpred oči, sem med številnimi palmami, evkaliptusi in drugimi visokimi drevesi opazil majhne, temno zelene grmičke, ki so se kot žametna preproga razprostirali povsod naokoli. Skoraj ni bilo pobočja, kjer se ne bi širila in razraščala drevesca kavovca. Njihove veje so se šibile pod težo okroglih, grozdom podobnih semen, ki bodo nekoč v prihodnje prinašali omamne dišave in okuse v mnoge svetovne kavarne, restavracije, bare in domove. Po nekaj kilometrih vožnje sva prispela na posestvo, ki ga je imel taksist v mislih. Že na vstopu na plantažo mi je pozornost pritegnil napis na leseni tabli, ki je oznanjal, da: »... na tej haciendi ni dovoljeno delati v alkoholiziranem stanju in da je prepovedano delo mlajšim od 14 let«. Res sem tu in tam opazil med grmičevjem nekaj delavcev, moških in žensk, ki so pridno obirali zrele plodove, vendar so bili vsi odrasli.



Z eno najlepših plaž v državi se ponaša majhno ribiško naselje San Juan del Sur ob Tihem oceanu.



Čeprav prebivalci pri vsakodnevnih opravilih nosijo zelo preprosta oblačila, le kratke hlače ali krilo, majico ter natikače, si pri odhodu v cerkev obvezno nadenejo najelegantnejšo obleko, ki jo premorejo.

Kmalu me je opazil in ogovoril postaven možakar, obut v gumijaste škornje, z obveznim klobukom na glavi. Predstavil se je kot Antonio in je bil neke vrste delovodja. Z veseljem se je ponudil, da mi razkaže plantažo. Kmalu sem ugotovil, da je to pravzaprav nekakšna velika skupnost nabiralcev kave, ki živijo in delajo na tem posestvu, skupaj s svojimi sorodniki, otroki pa tudi kak pes ali mačka sta bila poleg.

Imeli so skupno kuhinjo, kjer so v velikih kotlih kuharice pripravljale hrano (riž in fižol, kaj pa drugega) za številne družine. Ženske, otroci ter tu in tam kak moški so prihajali do malega okna in vsak je dobil zvrhan krožnik hrane. Antonio mi je pokazal tudi skromno, a dobro založeno lekarno, kjer je za zdravstvene tegobe domačinov skrbel zdravnik in lekarnar v eni osebi. Sprehodila sva se tudi do čisto spodobne osnovne šole, kjer so se zavzeti fantiči in deklice, razdeljeni v nekaj razredov, zaskrbljeno mučili z geografskimi pojmi, pošteevanko in špansko slovnico.

»Na naši plantaži poskušamo delavcem in njihovim družinam omogočiti čim bolj celovito življenje,« mi je pojasnil Antonio: »Delavci so vsak dan zaposleni z obiranjem kavnih semen, sajenjem novih grmičkov, urejanjem plantaže in podobnimi opravili. Kar je pač v določenem času potrebno. Ker to lahko traja tudi več mesecev, pripeljejo s seboj svoje družine, za katere pa potem poskrbimo v naši skupnosti. Sicer skromno, a vendarle ...«

Dober vtis, ki sem ga dobil na sprehodu po plantaži, pa je precej zbledel, ko sem prišel do bivališč, kjer so prebivali delavci s svojimi družinami. Zelo skromni, da ne rečem revni prostori so bili sicer čisti in urejeni, slab priokus pa je vendarle dalo pojasnilo mojega vodnika, da so bili to prej hlevi za konje, ki so jih preuredili v bivališča. Tudi notranjost posameznih bivalnih enot, kjer se je kobacalo precej majhnih otročaje, je morda bolj spominjala na kako begunsko taborišče kot pa na človeka vredne stanovanjske razmere.

Mešani občutki, ki sem jih dobil med obiskom plantaže kave, so se še stopnjevali, ko sem pozneje sedel za računalnik in na internetu izbrskal nekaj podatkov o *finch del cafe*. Razna poročila neodvisnih poročevalcev so pogosto omenjala otroško delo na teh plantažah, še posebej med sezono žetve. Delo otrok je v državi sicer prepovedano, a sistem, poln lukenj, dopušča prepovedi elegantno obiti. Nabiralci kave dobijo za skoraj celodnevno delo res mizerno plačilo, kakih pet evrov v našem denarju, in da bi si izboljšali prihodek, prisilijo otroke, da jim pomagajo. Ti seveda ne dobijo enakega plačila kot odrasli, kar s pridom izkoriščajo tudi lastniki plantaž. Revščina se tako med preprostimi kmeti samo še povečuje. ■

Concepción, visok 1610 metrov, je eden od dveh vulkanov, ki skupaj s sosednjim Maderasom tvorijo otok Ometepe.

